

تحلیل جامعه‌شناختی سرمایه اجتماعی بازیکنان فوتبال و تأثیر آن در اخلاق حرفه‌ای با رویکرد تجزیه و تحلیل اهمیت-عملکرد

چکیده

مقاله حاضر با هدف تحلیل جامعه‌شناختی سرمایه اجتماعی بازیکنان فوتبال و تأثیر آن در اخلاق حرفه‌ای انجام گرفت. این مطالعه از نظر هدف، کاربردی-توسعه‌ای و از منظر روش گردآوری داده‌ها، پیمایشی-مقطعی است. جامعه مشارکت‌کنندگان بخش کیفی شامل ۳۵ نفر از بازیکنان مطرح لیگ برتر کشور است که با روش نمونه‌گیری نظری انتخاب شدند. حجم نمونه بخش کمی نیز با روش اندازه اثر و توان آزمون ۱۵۵ نفر برآورد گردید و نمونه‌گیری با روش خوشه‌ای-تصادفی انجام شد. برای گردآوری داده‌ها از مصاحبه نیم‌ساختاریافته و پرسشنامه محقق‌ساخته استفاده شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها در بخش کیفی با روش گراندد تئوری در نرم‌افزار Maxqda و در بخش کمی از روش تحلیل اهمیت-عملکرد در نرم‌افزار SPSS انجام شد. یافته‌های پژوهشی نشان داد، توانمندسازی بازیکنان، فرهنگ‌سازی در باشگاه، نظارت بر برگزاری مسابقات رسمی و لیگ برتر عوامل علی هستند که بر سرمایه اجتماعی بازیکنان فوتبال تأثیر می‌گذارند. سرمایه اجتماعی نیز با تأثیرگذاری بر اخلاق حرفه‌ای در نهایت به رشد و موفقیت فوتبال در کشور منجر می‌شود. براساس تحلیل اهمیت عملکرد، سازه‌های «نظارت بر برگزاری مسابقات»، «دغدغه‌های ذهنی بازیکنان» و «مشکلات و مسائل مادی» در ناحیه «ضعف» قرار دارند و فاصله این سازه‌ها با آنچه که باید باشد شکاف معناداری دارد.

واژگان کلیدی: تحلیل جامعه‌شناختی، سرمایه اجتماعی، اخلاق حرفه‌ای، تجزیه و تحلیل

اهمیت-عملکرد

۱- مقدمه

سرمایه اجتماعی در سه دهه اخیر به شدت مورد توجه پژوهشگران و حکمروایان قرار گرفته است. در واقع سرمایه اجتماعی پیوند دهنده آحاد جامعه است و در صورت فقدان چنین سرمایه‌ای افراد از حالت جامعه مدنی به صرفاً توده‌ای از مردم تبدیل می‌شوند. بنابراین افول سرمایه اجتماعی، تار و پود و پیوندهای جامعه را مورد اضمحلال قرار داده و زمینه را برای هرگونه ناهنجاری در میان افراد فراهم می‌آورد (پوسامی و همکاران، ۲۰۲۴). با وجود اینکه پیرامون مزایا و منافع سرمایه اجتماعی وحدت‌نظر وجود دارد اما پژوهش‌ها حاکی از افول سرمایه اجتماعی در دنیا و البته ایران است که این مخاطرات زیادی را به همراه دارد. فقدان توجه به این مساله می‌تواند موجب جدایی دولت-ملت و عدم وحدت و هم‌گرایی میان افراد جامعه شود (حمیدی‌زاده، ۱۳۹۷). این مساله قابل تسری به بخش‌های گوناگون و زمینه‌های مختلف از جمله ورزش و به‌طور مشخص ورزش فوتبال است. فوتبال پدیده‌ای اجتماعی است که از نیم قرن گذشته تاکنون به جزئی از نظام اجتماعی این مرز و بوم تبدیل شده است (قدیمی و باقری، ۱۳۹۶). عدم توجه به سرمایه اجتماعی ورزش فوتبال تبعات منفی بسیاری را به همراه دارد که هم بازیکنان و ارکان گوناگون مرتبط با این ورزش را متاثر می‌سازد و هم به‌علت نفوذی که این ورزش در میان افراد بویژه نسل جوان دارد، کل جامعه را درگیر می‌سازد. از مهم‌ترین آثار و تبعات سوء این مساله ترویج بی‌اخلاقی، فقدان انسجام و یکپارچگی، فاصله با فضائل، ارزش‌ها و هنجارهای مورد پذیرش جامعه و کاهش بازدهی و اثربخشی این ورزش می‌باشد (مک‌میلان^۱ و همکاران، ۲۰۲۳).

باید به اثرات فوتبال در جامعه از دیدگاه جامعه‌شناسانه پرداخت (قدیمی و همکاران، ۱۴۰۱). به عبارت دیگر ارزیابی فوتبال و آثار اجتماعی آن نیازمند تحلیلی جامعه‌شناختی است (رابرتز و همکاران، ۲۰۲۳). یکی از مفاهیم جامعه‌شناسی که شایسته بذل توجه و عنایت بیشتری است، «سرمایه اجتماعی» است (قانع و همکاران، ۱۴۰۲). سرمایه اجتماعی به عنوان یک عنصر کلیدی در حوزه ورزش و اوقات فراغت و بالخصوصی فوتبال شناخته شده است. شواهد تجربی حاکی از تاثیرات سرمایه اجتماعی در تامین نیازهای فردی ورزش و سلامت و هم دسترسی به اهداف اجتماعی می‌باشد (فرسل^۲ و همکاران، ۲۰۲۲). سرمایه اجتماعی در حوزه فوتبال از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است. به همین دلیل در کشورهای پیشرفته

---

^۱McLean

^۲Forsell

سرمایه‌گذاری زیادی در زمینه جامعه‌شناسی ورزش و سرمایه اجتماعی در زمینه فوتبال انجام شده است (فنتون^۱ و همکاران، ۲۰۲۳).

به نظر می‌رسد مفهوم سرمایه اجتماعی از عوامل مهم مورد نیاز وزارت ورزش و جوانان برای توفیق در دستیابی به مأموریتش می‌باشد (کشاورز و همکاران، ۱۴۰۰). سرمایه اجتماعی همچون ابزاری در دست مدیریت باشگاه فوتبال است، که بوسیله آن می‌توان به گونه‌ای کارا و اثربخش به اهداف باشگاه دست یافت (کبیری و همکاران، ۱۳۹۹). بنابراین مسئولان ورزش و تربیت‌بدنی باید از ابعاد اجتماعی-فرهنگی ورزش آگاهی داشته باشند و نقش‌ها و تأثیرات حیاتی این پدیده را درک کنند (قدیمی و همکاران، ۱۴۰۲).

از سوی دیگر با رونق ورزش حرفه‌ای در عصر حاضر، مطالعه اخلاق ورزشی در میادین ملی و بین‌المللی اهمیت و ضرورت ویژه‌ای یافته است. در این راستا عنایت به اخلاق ورزشی یکی از موضوعات کاربردی است که برای گذشت، رقابت جوانمردانه و جهاد با نفس کاربرد دارد (مقیمیان و انصاری، ۱۴۰۱). اخلاق دارای گونه‌های متفاوتی از جمله فلسفی، اجتماعی، سیاسی، سازمانی، آموزشی، حرفه‌ای و مواردی از این دست است. اما اخلاق حرفه‌ای می‌تواند در بیشتر انواع اخلاق نافذ باشد (جعفری و همکاران، ۱۴۰۲). اهمیت اخلاق در ورزش تا آنجا است که جان بوکسیل، فیلسوف اخلاق معاصر، به دلیل پیوند بین ورزش و جامعه و نقش آن در رشد فردی و جمعی، ورزش هر جامعه‌ای را همچون آینه‌ای منعکس‌کننده خوبی‌ها و بدی‌های آن جامعه می‌داند (میلانویچ^۲ و همکاران، ۲۰۲۱).

به‌طور مشخص سرمایه اجتماعی بازیکنان فوتبال و تأثیرات آن بر اخلاق حرفه‌ای موضوعی کاربردی است که دامنه شمول آن وزارت ورزش، فدراسیون فوتبال و همه باشگاه‌های ورزشی کشور را در برمی‌گیرد. اگر سرمایه اجتماعی بازیکنان فوتبال به درستی شناخته شود و عوامل اثرگذار بر آن روشن شود، هم می‌توان شاهد بهبود اثرگذاری اجتماعی بازیکنان فوتبال در جامعه بود و هم تعالی اخلاق حرفه‌ای نزد بازیکنان فوتبال را به همراه خواهد آورد. در سال‌های اخیر مطالعاتی نیز پیرامون اخلاق حرفه‌ای در ورزش مانند (سعیدنیا و همکاران، ۱۴۰۱؛ عبادی و همکاران، ۱۴۰۱؛ نادریان و همکاران، ۱۴۰۱؛ گرجی و همکاران، ۱۴۰۲) و سرمایه اجتماعی در ورزش مانند (سلیمانی و همکاران، ۱۴۰۱؛ قدیمی و همکاران، ۱۴۰۲) انجام شده است. با این وجود این دو مقوله به صورت جداگانه در حوزه ورزش مورد بحث قرار گرفته‌اند. اگر چه برخی پژوهشگران (کبیری و همکاران، ۱۳۹۹؛ شیروانی و اسدی، ۱۴۰۱؛ مرادی و محمدی، ۱۴۰۲)

---

^۱Fenton

^۲Milanovic

همزمان به دو مقوله سرمایه اجتماعی و اخلاق در ورزش پرداختند، اما این مطالعات نیز به صورت کمی محض بوده و به بررسی تاثیر محدود شدند. بنابراین خلاء پژوهشی عدیده‌ای در مفهوم‌سازی سرمایه اجتماعی براساس اخلاق حرفه‌ای ورزش و به صورت تخصصی ورزش فوتبال مشاهده می‌شود. همچنین تحلیلی جامعه‌شناسانه پیرامون این مفاهیم همواره از دیدگاه پژوهشگران داخلی مغفول مانده است و این مساله‌ای اساسی است. در مطالعه حاضر تاکید اساسی بر تحلیلی کیفی-کمی پیرامون سرمایه. ورزش فوتبال در کشور ما بسیار پرهوادار و فراگیر است. اگر از چنین ظرفیتی به درستی استفاده نشود نتیجه همان است که امروز در فوتبال کشور مشاهده می‌شود. این در حالی است که شناخت و بکارگیری درست از ظرفیت‌های سرمایه اجتماعی بازیکنان فوتبال با نگاهی اخلاق‌گرا می‌تواند اثر سازنده‌ای در رشد و شکوفایی این ورزش در کشور داشته باشد. پژوهش حاضر به این پرسش کلیدی پاسخ می‌دهد که وضعیت سرمایه اجتماعی بازیکنان فوتبال و تاثیر آن در اخلاق حرفه‌ای مبتنی بر تحلیل جامعه‌شناختی چگونه است؟

۲- مبانی نظری پژوهش

تحلیل جامعه‌شناختی: تحلیل جامعه‌شناختی بیان نظامند از واقعیت است که داده‌های آن به روش کمی یا کیفی به دست آمده‌اند. تغییر و تحولات اجتماعی به عنوان یکی از موضوعات محوری همواره مورد توجه پاحب‌نظران علوم انسانی و اجتماعی بوده‌اند. مطالعه این پویایی‌ها ذیل عنوان تحلیل جامعه‌شناختی دسته‌بندی می‌شود (سلطانی و دولت‌آبادی، ۱۴۰۲). جامعه‌شناسی مطالعه زندگی اجتماعی، تغییرات و علت‌های اجتماعی و تبعات رفتار انسانی است. جامعه‌شناسان درباره ساختار گروه‌ها، سازمان‌ها، مردم یک جامعه و چگونگی تعامل آنها تحقیق می‌کنند و کمتر رشته‌ای این چنین میدان وسیعی برای پژوهش، نظریه‌پردازی و به کارگیری دانش در اختیار دارد (پیتاکوسکا^۱ و همکاران، ۲۰۲۲). به ورزش فوتبال به عنوان یک پدیده بسیار اثرگذار اجتماعی باید از رویکردی جامعه‌شناختی نگریست. تنه‌های در سایه چنین رویکردی است که می‌توان به درک بهتری از اثرات مثبت و منفی این پدیده در حال رشد دست پیدا کرد (کله‌لند و گیلیانوتی، ۲۰۲۳). جامعه‌شناسی بسیار دیر مطالعه ورزش فوتبال را آغاز کرد و با اینکه شکل‌گیری فوتبال مدرن به قرن هجدهم و اوایل قرن نوزدهم برمی‌گردد یعنی همان دوره‌ای که جامعه‌شناسی کم‌کم در حال رشد و بالندگی بود، نگاهی به آثار بزرگان

---

^۱Piatkowska

^۲Cleland & Giulianotti

این حوزه نشان می‌دهد که هیچ یک به این پدیده از منظری جامعه‌شناختی التفاتی نداشته‌اند و حتی در دوره‌های بعدی و به‌رغم شروع برگزاری مسابقات جام جهانی در ۱۹۳۰ و استقبال انبوه تماشاگران، باز هم نشانی از توجه به فوتبال در آثار اندیشمندان علوم اجتماعی آن زمان دیده نمی‌شود (کله‌لند، ۱۳۹۷).

سرمایه اجتماعی: سرمایه اجتماعی بار بوسیله هنیفن به سال ۱۹۶۱ مطرح شد. هنیفن سرمایه اجتماعی را به عنوان عامل اصلی علاقه به تحصیل قلمداد کرد. این مفهوم بیش از یک دهه بعد و با مطالعه اقتصاددان برجسته‌ای به نام لوری^۱ به سال ۱۹۷۷ شهرت بیشتری یافت. اما در دهه ۱۹۸۰ به شدت مورد توجه قرار گرفت و با گسترش نظری و تجربی، جایگاه ویژه‌ای در نظریه‌های جامعه‌شناسی یافت. این امر بیشتر مرهون مطالعات پیر بوردیو^۲ (۱۹۸۶) و جیمز کلمن^۳ (۱۹۹۸) است (تویون^۴، ۲۰۲۲). بوردیو یک جامعه‌شناس فرانسوی است که سرمایه اجتماعی را در بستر جامعه‌شناسی مفهوم‌سازی و تعریف کرد. او سرمایه اجتماعی را تجمعی از منابع بالقوه و بالفعل متعددی بیان می‌کند که مربوط به مالکیت شبکه بادوامی از روابط کم و بیش نهادی شده از آشنایی و شناخت متقابل است. براساس دیدگاه بوردیو سرمایه اجتماعی، مجموعه‌ای از منابع (حقیقی و مجازی) مربوط به افراد یا گروه‌ها است که از طریق یک شبکه پایدار یا روابط نه چندان رسمی آگاهی و تشخیص حاصل می‌شوند (اوبروی^۵ و همکاران، ۲۰۲۲). جیمز کلمن، جامعه‌شناس برجسته آمریکایی جامع‌ترین تعریف خود را از سرمایه اجتماعی در قالب بخشی از تلاش گسترده‌تر خود در طراحی نظریه‌ی عمومی جامعه‌شناسی انتخاب منطقی ارائه داده است که در آن سرمایه اجتماعی را وسیله‌ای جهت نحوه‌ی همکاری و تعاون افراد با یکدیگر بود (اسلیپر^۶ و همکاران، ۲۰۲۲).

اخلاق حرفه‌ای: واژه اخلاق از واژه یونانی ethicos به معنی اقتدار، رسوم و سنت نشأت گرفته است. در عربی اخلاق جمع خُلق است. واژه خُلق نیز به معنای عادت، رویه، سجیه و امثال آن می‌باشد (فرامرزی، ۱۴۰۱). اخلاق از دهه ۱۹۶۰ به ادبیات سازمان و مدیریت وارد شد. اصول اخلاقی نیز راجع به چگونگی بودن افراد و این که در سازمان متبوع خود چطور

---

^۱Loury

^۲Pierre Bourdieu

^۳James Coleman

^۴Toyon

^۵Oberoi

^۶Slijper

رفتار کنند، مطرح می‌شوند و به بررسی گرایش‌های خوب و منصفانه در رفتارها و سلوک انسانی می‌پردازد (جامبیرز؛ ۲۰۲۳). اخلاق در کارکرد اخیر، در سه حوزه «اخلاق شغلی»، «اخلاق کاری» و «اخلاق سازمانی» قابل بررسی است. اخلاق شغلی ناظر بر بُعد فردی و اخلاق سازمانی ناظر بر بُعد گروهی است و اخلاق حرفه‌ای چون چتری فراگیر هر دو این مفاهیم را در برمی‌گیرد (پروین، ۱۴۰۰). اخلاق حرفه‌ای، دربرگیرنده اخلاق فردی و گروهی است، اما از هر دو فراتر رفته و به سازمان به مثابه یک مجموعه حقوقی ناظر است (پناهی و کاظمی، ۱۴۰۲). اخلاق حرفه‌ای جزء لاینفک همه جنبه‌های خدمات آموزشی و اجتماعی است. استانداردهای فردی و سازمانی از رفتار مورد انتظار و تأیید شده در یک حرفه مشخص را شکل می‌دهد (دکر^۱ و همکاران، ۲۰۲۲). در نهایت باید گفت مقصود از اخلاق حرفه‌ای مجموعه قواعدی است که باید افراد داوطلبانه و براساس ندای وجدان و فطرت خویش در انجام کار حرفه‌ای رعایت کنند؛ بدون آن که الزام خارجی داشته باشند یا در صورت تخلف، به مجازات‌های قانونی دچار شوند (ژو^۲ و همکاران، ۲۰۲۲).

مروری بر مطالعات انجام شده: پژوهش‌های جامعه‌شناختی ورزش در دو محور «اخلاق حرفه‌ای» و «سرمایه اجتماعی» مورد توجه پژوهشگران قرار گرفته است. مرادی و محمدی (۱۴۰۲) نشان دادند که اخلاق حرفه‌ای و سرمایه فرهنگی بر اشتیاق شغلی مربیان ورزشی فراجا تأثیر گذار است و سرمایه اجتماعی در این رابطه نقش میانجی دارد. قدیمی و همکاران (۱۴۰۲) مدلی جامعه‌شناختی برای سرمایه اجتماعی میان نخبگان ورزشی در تعامل با بستر اجتماعی ارائه کردند. گرجی و همکاران (۱۴۰۲) با تأکید بر اهمیت اخلاق حرفه‌ای در فوتبال، مدلی برای نهادینه‌سازی جو اخلاقی در فوتبال حرفه‌ای ایران ارائه نمودند. یافته‌های تحقیق شیروانی و اسدی (۱۴۰۱) نشان داد سرمایه اجتماعی کارکنان از طریق افزایش اخلاق حرفه‌ای باعث توسعه توانمندسازی آنها می‌شود و مدیران جهت افزایش توانمندسازی کارکنان باید به تقویت سرمایه اجتماعی در آنها اهتمام ویژه داشته باشند. سلیمانی و همکاران (۱۴۰۱) بر تاثیر شبکه‌های اجتماعی، سرمایه اجتماعی و سرمایه فکری بر مدیریت دانش در وزارت ورزش و جوانان تأکید کردند. نتایج تحقیق محمدزاده و همکاران (۱۳۹۹) نشان داد پنج عامل فردی، ورزشی، زیستی، ذهنی و محیطی سبب بهبود اخلاق ورزشکاران فوتبال حرفه‌ای ایران می‌گردد.

---

^۱Jammaers

^۲Decker

^۳Zhu

در نهایت کبیری و همکاران (۱۳۹۹) نیز در مطالعه خود نشان دادند که اخلاق حرفه‌ای در پرورش سرمایه اجتماعی در حوزه ورزش فوتبال بسیار تاثیرگذار است.

جدول ۱- خلاصه جدیدترین مطالعات انجام شده در زمینه سرمایه اجتماعی و اخلاق حرفه‌ای در ورزش

پژوهشگر(ان)	سال	سرمایه اجتماعی	اخلاق حرفه‌ای	حوزه	نوع مطالعه
صابری و همکاران	۱۳۹۸	✓		فوتبال	کاربردی
کبیری و همکاران	۱۳۹۹	✓	✓	فوتبال	کاربردی
محمدزاده و همکاران	۱۳۹۹		✓	فوتبال	کاربردی
ملانوروزی	۱۴۰۰		✓	کشتی	کاربردی
کشاوری و همکاران	۱۴۰۰		✓	کشتی	توسعه‌ای
علی‌آبادی و باقری	۱۴۰۱	✓		فوتبال	کاربردی
مقیمیان و ریاحی	۱۴۰۱		✓	ورزش	کاربردی
شیروانی و اسدی	۱۴۰۱	✓	✓	ورزش	کاربردی
سلیمانی و همکاران	۱۴۰۱	✓		ورزش	کاربردی
سعیدنیا و همکاران	۱۴۰۱		✓	ورزش	کاربردی
نقوی و خادم	۱۴۰۱	✓		فوتبال	کاربردی
نادریان و همکاران	۱۴۰۱		✓	ورزش	توسعه‌ای
مرادی و محمدی	۱۴۰۲	✓	✓	ورزش	کاربردی
گرچی و همکاران	۱۴۰۲		✓	فوتبال	بنیادی
فهیمی و شجیع	۱۴۰۲		✓	فوتبال	کاربردی
قدیمی و همکاران	۱۴۰۲	✓		ورزش	بنیادی

در مجموع می‌توان گفت فوتبال به‌عنوان پرهوادارترین و پرمشارکت‌ترین فعالیت و رشته ورزشی در کشور با معضلات اخلاقی در زیادی دست‌به‌گریبان است (گرچی و همکاران، ۱۴۰۲). رعایت اصول فرهنگی و اخلاقی در ورزش فوتبال امری ضروری است که می‌تواند از بسیاری ناهنجاری‌های اخلاقی در این حوزه جلوگیری کند. متولیان و مدیران فوتبال همواره در جستجوی راهکارهایی جهت کاهش رفتارهای غیراخلاقی بازیکنان و توسعه و ترویج اخلاق‌مداری بوده‌اند (گلانتز^۱ و همکاران، ۲۰۲۳). رعایت موازین اخلاقی در حوزه فوتبال، خاستگاه جهانی و ملی دارد و مورد پسند کلیه دست‌اندرکاران امور ورزش و تماشاچیان بوده است. به صورتی که رعایت این موازین بر همگان واجب است. اما در عمل چنین نیست و ناهنجاری‌های رفتاری، پرخاشگری، تقلب و تبانی و قانون‌شکنی در محیط فوتبال روبه‌روز در حال افزایش است (محمدزاده و همکاران، ۱۳۹۹). از طرفی محدودیت‌هایی که در زمینه خط

^۱Glantz

مشی‌های اخلاقی و فرهنگی در ورزش وجود دارد نیز نشان می‌دهد تا کنون تحقیقاتی که به طور جامع خط‌مشی‌های اخلاقی و فرهنگی ورزش ایران را ارائه نمایند انجام نشده‌اند و از این رو لازم است تحقیقات لازم در این زمینه صورت گیرد تا الگوهای فرهنگی و اخلاقی برای ورزش ایران به طور همه جانبه تدوین گردد (سعیدنیا و همکاران، ۱۴۰۱). همانگونه که ملاحظه می‌شود در سال‌های اخیر مطالعاتی به صورت جداگانه با محوریت اخلاق حرفه‌ای و سرمایه اجتماعی در حوزه ورزش صورت گرفته است. بنابراین با توجه به خلاء تحقیقی موجود در این مطالعه به ارائه الگویی جامعه‌شناختی سرمایه اجتماعی بازیکنان فوتبال با رویکرد اخلاق حرفه‌ای برای گسترش و موفقیت فوتبال ایران پرداخته شده است.

۳- روش پژوهش

این مطالعه از منظر فلسفی مبتنی بر پارادایم عمل‌گرایانه صورت گرفت و از رویکردی استقرایی-قیاسی استفاده شد. مطالعه حاضر از منظر یک پژوهش کاربردی است و از منظر روش گردآوری داده‌ها یک پژوهش پیمایش مقطعی محسوب می‌شود. برای دستیابی به هدف پژوهش از طرح پژوهش آمیخته اکتشافی (کیفی-کمی) استفاده گردید.

جامعه مشارکت‌کنندگان بخش کیفی شامل بازیکنان فوتبال حاضر در لیگ برتر کشور است. براساس دیدگاه میلر^۱ و همکاران (۲۰۱۰) از پنج معیار کلیدی بودن، سرشناس بودن، دانش نظری، تنوع، انگیزه مشارکت برای انتخاب مشارکت‌کنندگان استفاده شد. بنابراین در این مطالعه با بازیکنان کلیدی، مطرح، با دانش و علاقه‌مند از باشگاه‌های گوناگون لیگ برتر استفاده شد. برای دسترسی به بازیکنان مورد نظر نامه هماهنگی و معرفی‌نامه به فدراسیون فوتبال از دانشگاه متبوع اخذ گردید و سپس با مراجعه به واحد منابع انسانی و کمیته انضباطی و اخلاق فدراسیون فوتبال فهرستی از بازیکنان نخبه لیگ برتر که کمترین سوء سابقه اخلاقی در پرونده آنها درج شده بود شناسایی گردید. سپس پالایشی نیز براساس میزان تحصیلات بازیکنان انجام شد و افرادی که تحصیلات آموزش عالی داشتند انتخاب گردیدند تا قید «دانش» رعایت شود. در نهایت با آن دسته از بازیکنانی از باشگاه‌های گوناگون که از انگیزه کافی برای مشارکت در این پژوهش برخوردار بودند مصاحبه شد تا قیده‌های مربوط به «تنوع» و «انگیزه» نیز لحاظ شود. انتخاب نمونه با روش نمونه‌گیری نظری انجام شد که براساس دیدگاه گلنزر^۲ و همکاران (۲۰۱۷) روش مناسبی برای تعیین حجم نمونه در روش گراند‌تئوری استفرایند نمونه‌گیری تا

---

^۱Miller

^۲Glaser

رسیدن به اشباع نظری ادامه یافت. براین اساس ۳۵ نفر از بازیکنان فوتبال در این مطالعه شرکت کرده‌اند. جامعه آماری بخش کمی شامل پیشکسوتان و داوران، مربیان، کارشناسان فوتبال و بازیکنان چهار باشگاه برتر فوتبال ایران عبارتند از: باشگاه استقلال، باشگاه پرسپولیس، باشگاه سایپا و باشگاه پیکان در استان تهران بوده است. برای محاسبه حجم نمونه از قاعده تحلیل توان کوهن (۱۹۹۲) و نرم‌افزار G*Power استفاده شد. در سطح اطمینان ۹۵٪ با اندازه اثر ۰/۱۵ و توان آزمون ۸۰٪ حداقل حجم نمونه ۱۵۵ نفر برآورد گردید. چون جامعه آماری همگن است برای نمونه‌گیری از روش خوشه‌ای-تصادفی ساده استفاده شد.

برای گردآوری داده‌های پژوهش در بخش کیفی از مصاحبه نیم‌ساخت‌یافته و در بخش کمی از پرسشنامه محقق‌ساخته استفاده گردید. روایی بخش کیفی مطابق با دیدگاه لینکلن و گوبا^۱ براساس چهار معیار اعتبارپذیری، انتقال‌پذیری، تاییدپذیری و اطمینان‌پذیری از دیدگاه داوران ارزیابی و تایید شد. برای سنجش پایایی بخش کیفی، درصد توافق مشاهده‌شده^۲ براساس فرمول هولستی^۳ ۰/۶۲۷۳ برآورد شد که از ۰/۶ بیشتر بوده و مقدار قابل قبولی است. برای سنجش روایی پرسشنامه از نسبت روایی محتوایی (CVR) براساس دیدگاه ۳۵ نفر استفاده گردید و برای سنجش پایایی ۰/۳۱ برآورد شد. برای سنجش پایایی پرسشنامه آلفای کرونباخ ۰/۸۹۱ برآورد گردید و برای تمامی سازه‌ها نیز بالای ۰/۷ بدست آمد. بنابراین روایی و پایایی پرسشنامه مورد تایید است. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها در بخش کیفی از روش گراند تئوری (نظریه‌پردازی داده‌بنیاد) استفاده شد و سازه‌های تحلیل جامعه‌شناختی سرمایه اجتماعی بازیکنان فوتبال و تاثیر آن در اخلاق حرفه‌ای شناسایی و روابط سازه‌ها تبیین گردید. در بخش کمی از روش تجزیه و تحلیل اهمیت-عملکرد (تحلیل شکاف) استفاده شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها در بخش کیفی با نرم‌افزار MaxQDA و در بخش کمی با نرم‌افزار SPSS انجام شد.

۴- یافته‌های پژوهش

در بخش کیفی ۳۵ نفر از فوتبالیست‌های نخبه و سرشناس مشارکت کردند. همه فوتبالیست‌های منتخب مرد بودند که از این میان ۱۰ نفر کمتر از ۲۵ سال، ۱۱ نفر بین ۲۵ تا ۳۰ سال و ۱۴ نفر بیش از ۳۰ سال سن داشتند. از نظر تحصیلات ۱۳ نفر کاردانی، ۱۸ نفر

---

^۱Lincoln & Guba

^۲Percentage of Agreement Observation, PAO

^۳Holsti

کارشناسی، ۲ نفر کارشناسی ارشد و ۲ نفر دکتری داشتند. در نهایت ۸ نفر بین ۵ تا ۱۰ سال، ۱۴ نفر بین ۱۰ تا ۱۵ سال و ۱۳ نفر نیز بالای ۱۵ سال سابقه بازی در لیگ برتر را داشتند. در بخش کمی از دیدگاه ۱۵۵ نفر استفاده شد. از منظر سن ۲۱ نفر (۱۴٪) کمتر از ۳۰ سال، ۵۶ نفر (۳۶٪) بین ۳۰ تا ۴۰ سال و ۱۳ نفر (۸٪) بین ۴۰ تا ۵۰ سال و ۶۵ نفر (۴۲٪) نیز ۵۰ سال و بیشتر سن داشتند. از منظر تحصیلات ۲۵ نفر (۱۶٪) کاردانی و کمتر، ۱۰۲ نفر (۶۵٪) کارشناسی، ۱۰ نفر (۷٪) کارشناسی ارشد و ۱۸ نفر (۱۲٪) دکتری داشتند. در پایان از منظر سابقه کاری ۵۴ نفر (۳۵٪) کمتر از ۱۰ سال، ۷۸ نفر (۵۰٪) بین ۱۰ تا ۱۵ سال و ۲۳ نفر (۱۵٪) بیش از ۱۵ سال سابقه کاری داشتند.

برای تحلیل جامعه‌شناختی سرمایه اجتماعی بازیکنان فوتبال و تاثیر آن در اخلاق حرفه‌ای از روش گراند تئوری با رویکرد اشتراوس و کوربین^۱ استفاده شد. در گام نخست به مصاحبه‌های تخصصی با ۳۵ نفر از بازیکنان و پیشکسوتان فوتبال پرداخته شد. برای این منظور از پروتکل مصاحبه شامل ۶ پرسش باز استفاده شد. مصاحبه با روش نیم‌ساختارمند صورت گرفت و در جریان مصاحبه نیز به فراخور، پرسش‌های جدیدی مطرح گردید. پس از هر مصاحبه، ضمن مطالعه عمیق نتایج مصاحبه با روش نمونه‌گیری نظری به انتخاب فرد جدیدی برای مصاحبه پرداخته شد. فرایند بازخوانی مکرر داده‌ها و جستجوی معنای و الگوهای آن تا دستیابی به اشباع نظری ادامه یافت و پس از آن با نوشتن مصاحبه‌ها به صورت متنی و انتقال آن به نرم‌افزار MaxQDA فرایند کدگذاری و تحلیل داده‌ها آغاز گردید.

برای تحلیل داده‌ها با روش گراند تئوری این منظور متن مصاحبه‌ها چندین بار مطالعه و مرور شد. سپس داده‌ها به واحدهای معنایی در قالب جملات و پاراگراف‌های مرتبط با معنای اصلی شکسته شد. واحدهای معنایی نیز چندین بار مرور و سپس کدهای مناسب هر واحد معنایی نوشته و کدها براساس تشابه معنایی طبقه‌بندی شد. جریان تجزیه و تحلیل با اضافه شدن هر مصاحبه به همین ترتیب تکرار شد. مصاحبه‌ها تا رسیدن به اشباع نظری ادامه یافت. ملاک دستیابی به اشباع نظری رسیدن به تکرار در کدهای استخراجی بوده است. گراند تئوری مبتنی بر روش پیشنهادی اشتراوس و کوربین، شامل کدگذاری باز، محوری و انتخابی صورت گرفت. متن مصاحبه‌ها که پیش از آن به صورت فایل متن وارد نرم افزار شود بارها مورد مطالعه قرار گرفت و نکات کلیدی آن‌ها به صورت کد وارد نرم افزار MaxQDA شد. در مرحله کدگذاری باز ۲۳۱ کد شناسایی گردید. در نهایت از طریق کدگذاری محوری به ۶ کد گزینشی،

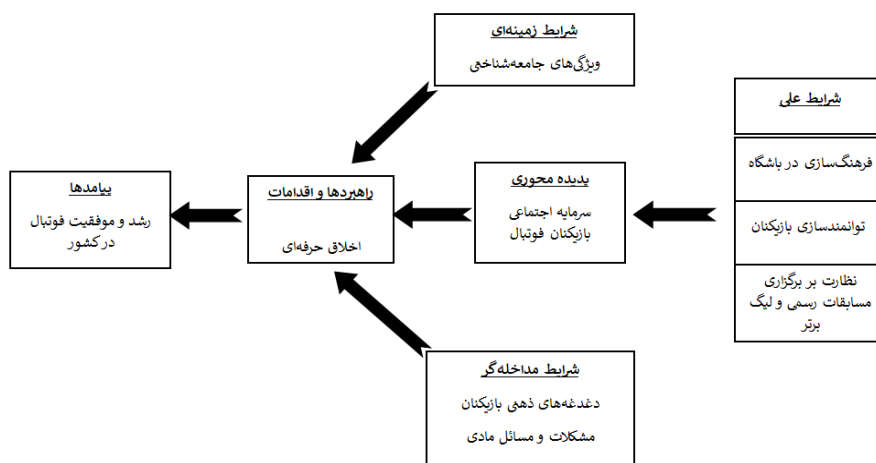
^۱Strauss, A., & Corbin

۹ کد محوری و ۵۳ کد پایه دست پیدا شد. سازه‌های تحلیل جامعه‌شناختی سرمایه اجتماعی بازیکنان فوتبال و تاثیر آن در اخلاق حرفه‌ای در جدول ۲ ارائه شده است.

جدول ۲- سازه‌های تحلیل جامعه‌شناختی سرمایه اجتماعی بازیکنان فوتبال و تاثیر آن در اخلاق حرفه‌ای

گزینه‌ی	محوری	مضامین پایه
شرایط زمینه‌ای	بسترهای اجتماعی	«شغل پدر و وضعیت مادی خانواده»، «شهر و محل سکونت»، «تحصیلات بازیکن»، «نوع طبقه اجتماعی»، «تربیت خانوادگی»، «تجربه و سوابق ورزشی»
شرایط علی	فرهنگ‌سازی در باشگاه	مدیریت صحیح تیم توسط مربی و کادر فنی، «انجام تمرینات اصولی و برگزاری اردوهای متعدد»، «الزام به رعایت قوانین و مقررات مختص هر باشگاه»، «تقویت مسائل دینی و مذهبی»، «کاهش تفاوت‌های فرهنگی میان بازیکنان»
	توانمندسازی بازیکنان	«ارائه آموزش‌های مکفی با متخصصان و کارشناسان فوتبالی»، «به کارگیری روانشناس و جامعه شناس ورزشی در باشگاه»، «ارائه آموزش فوتبال از پایه به کودکان و نونهالان»، «استفاده از نظرات پیشکسوتان و بزرگان فوتبال»، «آموزش کدهای اخلاقی در اساسنامه فدراسیون فوتبال و مطابق با قوانین AFC و فیفا»، «استخدام مربی دلسوز و با دانش به روز»، «آموزش کادر فنی در زمینه مسائل فنی فوتبال»
پدیده محوری	نظارت بر برگزاری مسابقات	«کاهش فشار تمرینات»، «برنامه‌ریزی صحیح در برگزاری مسابقات»، «رفع مسائل و مشکلات بازیکنان»، «پشتیبانی مسئولین جامعه فوتبال»، «افزایش آگاهی و حمایت هواداران فوتبالی»
	سرمایه اجتماعی بازیکنان فوتبال	«ایجاد اعتماد میان اعضای تیم»، «مسئولیت پذیری و وجدان کاری»، «مشارکت در دستیابی به اهداف تیمی»، «رعایت هنجارها و ارزش‌های اجتماعی»، «احترام گذاشتن به اعضای تیم مقابل»، «در نظر گرفتن منافع تیم همانند منفعت شخصی»، «افزایش همکاری و همدلی میان اعضای تیم»، «عدم تبعیض در میان بازیکنان توسط مربی و مسئولین باشگاه»، «حفظ انسجام تیمی»
راهبردها و اقدامات	اخلاق حرفه‌ای	«حفظ شهرت تیم، مربی و باشگاه در کشور»، «نشان دادن شخصیت فوتبالیست»، «نظارت کمیته انضباطی بر رفتار بازیکنان»، «عدم پاسخ به بی‌حرمتی‌های فضای مجازی»، «دلجویی از تیم بازنده و بازیکنان مصدوم»، «داشتن صداقت و تعهد حرفه‌ای»، «الگوپردازی جوان کشور از بازیکنان»
شرایط مداخله‌گر	دغدغه‌های ذهنی بازیکنان	«حاشیه‌سازی خبرنگاران و بازتاب رسانه‌ها»، «مشکلات خانوادگی»، «مسایل و مشکلات اجتماعی-فرهنگی»، «معضل فضای مجازی و تخریب بازیکنان»
	مشکلات و مسائل مادی	«اهمیت مادیات و منفعت شخصی برای بازیکنان»، «عدم اعطای پاداش به موقع پس از هر برد تیم»، «عدم عمل باشگاه به قراردادهای مالی - حقوقی بازیکنان»، «ناعدالتی در عقد قرارداد در میان برخی بازیکنان»، «وضعیت نامناسب اقتصادی کشور»
پیامد	رشد و موفقیت فوتبال در کشور	«جذب بازیکنان ایرانی توسط تیم‌های مطرح دنیا»، «بیشرفت تیم و اعضای آن»، «کسب نتایج مثبت در فوتبال»، «ایجاد تغییر مثبت در آینده بازیکنان»، «حضور در بازی‌های آسیایی و جام جهانی»

سازه‌های اصلی تحلیل جامعه‌شناختی سرمایه اجتماعی بازیکنان فوتبال و تاثیر آن در اخلاق حرفه‌ای عبارتند از: شرایط زمینه‌ای (بسترهای اجتماعی)؛ شرایط علی (فرهنگ‌سازی در باشگاه، توانمندسازی بازیکنان و نظارت بر برگزاری مسابقات رسمی و لیگ برتر)؛ شرایط مداخله‌گر (دغدغه‌های ذهنی بازیکنان و مشکلات و مسائل مادی)؛ پدیده محوری (سرمایه اجتماعی بازیکنان فوتبال)؛ راهبردی (اخلاق حرفه‌ای) و پیامدی (رشد و موفقیت فوتبال در کشور). شاخص‌های سرمایه اجتماعی بازیکنان فوتبال شامل «ایجاد اعتماد میان اعضای تیم»؛ «مسئولیت‌پذیری و وجدان کاری»؛ «مشارکت در دستیابی به اهداف تیمی»؛ «رعایت هنجارها و ارزش‌های اجتماعی»؛ «احترام گذاشتن به اعضای تیم مقابل»؛ «در نظر گرفتن منافع تیم همانند منفعت شخصی»؛ «افزایش همکاری و همدلی میان اعضای تیم»؛ «عدم تبعیض در میان بازیکنان توسط مربی و مسئولین باشگاه»؛ «حفظ انسجام تیمی» است. در فرایند نظریه‌پردازی داده‌بنیاد پس از گردآوری داده‌ها، تجزیه و تحلیل و تفسیر آن‌ها نوبت به ارائه مدل، نتیجه‌گیری و جمع‌بندی پژوهش می‌رسد. شکل ۱ نشان‌دهنده مدل پارادایمی پژوهش می‌باشد.

شکل ۱- مدل پارادایمی تحلیل جامعه‌شناختی سرمایه اجتماعی بازیکنان فوتبال و تاثیر آن در اخلاق حرفه‌ای

براساس مدل پارادایمی پژوهش، توانمندسازی بازیکنان، فرهنگ‌سازی در باشگاه، نظارت بر برگزاری مسابقات رسمی و لیگ برتر عوامل علی هستند که بر سرمایه اجتماعی بازیکنان فوتبال تاثیر می‌گذارند. سرمایه اجتماعی نیز بر اخلاق حرفه‌ای اثرگذار است و در این رابطه

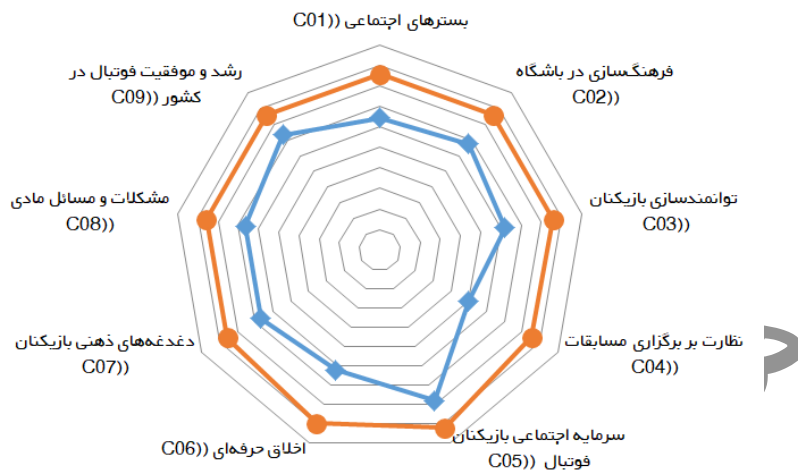
بسترهای اجتماعی، زمینه لازم را فراهم می‌آورند. از سوی دیگر دغدغه‌های ذهنی و مشکلات و مسائل مادی بازیکنان نیز عوامل مداخله‌گر هستند که اخلاق حرفه‌ای را تحت تاثیر قرار می‌دهند. در نهایت اخلاق حرفه‌ای بر رشد و موفقیت فوتبال در کشور تاثیرگذار است.

پس از آنکه سازه‌های تحلیل جامعه‌شناختی سرمایه اجتماعی بازیکنان فوتبال و تاثیر آن در اخلاق حرفه‌ای شناسایی شدند، به بررسی وضعیت آنها در باشگاه‌های سطح یک کشور پرداخته شد. برای این منظور هر شاخص از دو منظر وضعیت موجود (عملکرد) و وضعیت مطلوب (اهمیت) مورد بررسی قرار گرفت. برای بررسی شکاف بین وضعیت موجود و مطلوب عملکرد در زمینه هر یک از سازه‌های تحلیل جامعه‌شناختی در باشگاه‌های کشور، از آزمون t زوجی (وابسته) استفاده شد. با استفاده از این آزمون شکاف بین انتظارات و ادراک شده در زمینه سازه‌های تحلیل جامعه‌شناختی بررسی گردیده است. برای انجام این آزمون، فرض صفر $[H_0]$ به این صورت تنظیم می‌شود که تفاوتی بین انتظارات و ادراکات کارشناسان در بعد عوامل مورد بررسی وجود ندارد. در جدول ۳ آزمون t زوجی مربوط به سازه‌های تحلیل جامعه‌شناختی ارائه شده است:

جدول ۳- آزمون t زوجی مربوط به سازه‌های تحلیل جامعه‌شناختی

سازه‌های پژوهش	عملکرد	اهمیت	شکاف	معناداری	آماره تی	نتیجه
بسترهای اجتماعی (C01)	۳/۲۱۶	۴/۲۸۹	۱/۰۷۳	۰/۰۰۰	۱۱/۷۲۵	معنادار
فرهنگ‌سازی در باشگاه (C02)	۳/۳۷۵	۴/۲۹۵	۰/۹۲۰	۰/۰۰۰	۱۱/۷۴۹	معنادار
توانمندسازی بازیکنان (C03)	۳/۰۹۵	۴/۲۹۲	۱/۱۹۷	۰/۰۰۰	۱۳/۹۵۴	معنادار
نظارت بر برگزاری مسابقات (C04)	۲/۴۹۳	۴/۲۷۰	۱/۷۷۷	۰/۰۰۰	۱۴/۹۹۰	معنادار
سرمایه اجتماعی بازیکنان فوتبال (C05)	۳/۹۰۸	۴/۶۱۷	۰/۷۱۰	۰/۰۰۰	۱۵/۷۸۴	معنادار
اخلاق حرفه‌ای (C06)	۳/۱۱۵	۴/۵۰۱	۱/۳۸۶	۰/۰۰۰	۲۴/۲۳۵	معنادار
دغدغه‌های ذهنی بازیکنان (C07)	۳/۳۳۷	۴/۲۸۷	۰/۹۵۰	۰/۰۰۰	۱۰/۷۹۷	معنادار
مشکلات و مسائل مادی (C08)	۳/۳۱۷	۴/۲۸۹	۰/۹۷۲	۰/۰۰۰	۱۱/۱۵۳	معنادار
رشد و موفقیت فوتبال در کشور (C09)	۳/۴۵۸	۴/۲۹۵	۰/۶۳۷	۰/۰۰۰	۷/۸۵۹	معنادار

بر اساس نتایج به‌دست‌آمده از آزمون t زوجی مندرج در جدول ۳ و مقدار معناداری مشاهده شده در سطح خطای ۰.۰۵ می‌توان ادعا کرد که در تمامی موارد اهمیت با عملکرد فاصله دارد و اداراکات افراد کمتر از انتظارات آنها بوده است. مقدار معناداری کوچک‌تر از سطح خطای ۰.۰۵ است و آماره تی نیز از مقدار بحرانی ۱/۹۶ بزرگ‌تر است. بنابراین شکاف مشاهده‌شده معنادار است. این تفاوت در قالب یک نمودار رادار در شکل ۱ ارائه شده است:

شکل ۲- نمودار رادار اختلاف بین وضعیت موجود و وضعیت مطلوب

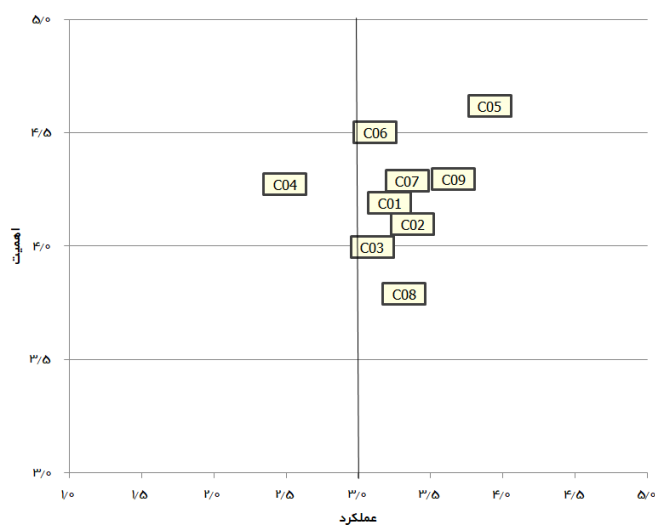
بر اساس نمودار مذکور مشخص است که در زمینه رشد و موفقیت فوتبال در کشور (C09) انتظارات (اهمیت) به ادراکات (عملکرد) نزدیک است اما در مورد متغیرهایی مانند نظارت بر برگزاری مسابقات (C04) شکاف از ژرفنای بیشتری برخوردار است. در پژوهش حاضر هر شاخص از دو منظر مورد بررسی قرار گرفت. منظر اهمیت که با I نمایش داده می‌شود و منظر عملکرد که با P نمایش داده می‌شود. لذا داده‌های مربوط به سطح اهمیت و عملکرد شاخص‌ها روی شبکه‌ای دوبعدی که در آن محور y نشانگر بعد اهمیت و محور x نشانگر بعد عملکرد است نشان داده می‌شوند (حبیبی و سرآبادانی، ۱۴۰۱). نتیجه ارزیابی اهمیت- عملکرد برای سازه‌های پژوهش حاضر به صورت جدول ۵ می‌باشد:

جدول ۴- نتیجه ارزیابی اهمیت-عملکرد (IPA)

عملکرد	اهمیت	سازه‌های پژوهش
۳/۲۱۶	۴/۲۸۹	بسترهای اجتماعی
۳/۳۷۵	۴/۲۹۵	فرهنگ‌سازی در باشگاه
۳/۰۹۵	۴/۲۹۲	توانمندسازی بازیکنان
۲/۴۹۳	۴/۲۷۰	نظارت بر برگزاری مسابقات
۳/۹۰۸	۴/۶۱۷	سرمایه اجتماعی بازیکنان فوتبال
۳/۱۱۵	۴/۵۰۱	اخلاق حرفه‌ای
۳/۳۳۷	۴/۲۸۷	دغدغه‌های ذهنی بازیکنان
۳/۳۱۷	۴/۲۸۹	مشکلات و مسائل مادی

عملکرد	اهمیت	سازه‌های پژوهش
۳/۶۵۸	۴/۲۹۵	رشد و موفقیت فوتبال در کشور

نتایج نتیجه ارزیابی اهمیت - عملکرد (IPA) در شکل ۳ ارائه شده است:

شکل ۳. نتیجه ارزیابی اهمیت-عملکرد (IPA)

براساس نتایج تحلیل اهمیت-عملکرد و از آنجا که همه شاخص‌های شناسایی شده از اهمیت بالایی برخوردار بودند دو ناحیه «بی تفاوتی» و «اتلاف» وجود ندارد. همچنین تنها سازه «نظارت بر برگزاری مسابقات» است که در ناحیه «ضعف» قرار دارد چرا که با وجود اهمیت بالا از عملکرد ضعیفی برخوردار است. به نظر می‌رسد سایر سازه‌ها در ناحیه «قابل قبول» قرار دارند اما در واقع چنین نیست. نمره وضعیت موجود بالاتر از میانگین برای دو سازه «دغدغه‌های ذهنی بازیکنان» و «مشکلات و مسائل مادی» که سازه‌های منفی هستند نشانه خوبی نیست و در واقع میانگین نمره بالاتر از حد وسط برای این دو سازه نشان می‌دهد که بازیکنان از منظر ذهنی و مالی در وضعیت مطلوبی قرار ندارند. بنابراین در نهایت سازه‌های اخلاق حرفه‌ای، سرمایه اجتماعی، بسترهای اجتماعی و رشد و موفقیت در ناحیه قابل قبول قرار دارند اما با عنایت به تحلیل اهمیت-عملکرد، فاصله این سازه‌ها با آنچه که باید باشد شکاف معناداری دارد.

نتیجه‌گیری و بحث

براساس نتایج گرانددتئوری، نخستین عامل موثر بر سرمایه اجتماعی بازیکنان فوتبال «فرهنگ‌سازی در باشگاه» است. در مطالعه صابری و همکاران (۱۳۹۸)، علی‌آبادی و باقری (۱۴۰۱) و نقوی و خادم (۱۴۰۱) نیز بر فرهنگ‌سازی در باشگاه‌ها جهت تقویت سرمایه اجتماعی در ورزش فوتبال تاکید شده بود. نتایج بخش کمی نیز نشان داد این سازه با وضعیت مطلوب شکاف معناداری دارد اما به نسبت سایر سازه‌های موثر بر سرمایه اجتماعی وضعیت بهتری دارد. جهت فرهنگ‌سازی در باشگاه مدیران، مربیان و کادر فنی باید شیوه مدیریتی خود را مبتنی بر اصول اخلاق حرفه‌ای و توسعه ظرفیت‌های فنی و اخلاقی بازیکنان بازتعریف نمایند. تمرینات اصولی و برگزاری اردوهای متعدد، پایبندی به قوانین و مقررات حرفه‌ای، توسعه بنیان‌های دینی و اجتماعی و پرهیز از تفاوت‌های فرهنگی میان بازیکنان بسیار حیاتی است. همچنین باید برنامه‌های فرهنگی روشنی در باشگاه‌های ورزشی وجود داشته باشد که با اقتضائات جامعه هماهنگ و همراستا باشد.

همچنین نتایج بخش کیفی نشان داد «توانمندسازی بازیکنان» دیگر عامل موثر بر سرمایه اجتماعی بازیکنان فوتبال است. این نتیجه با یافته‌های مطالعه کبیری و همکاران (۱۳۹۹) همسو است. همچنین شیروانی و اسدی (۱۴۰۱) و مرادی و محمدی (۱۴۰۲) نیز بر اهمیت توانمندسازی بازیکنان جهت توسعه سرمایه اجتماعی در کل جامعه ورزشی کشور صحنه گذارده‌اند. این در حالی است که نتایج بخش کمی نشان داد این سازه میانگینی نزدیک به وضعیت ضعیف دارد (۳/۰۹۵) و با وضعیت مطلوب نیز فاصله معنادار و نسبتاً زیادی دارد. از منظر توانمندسازی بازیکنان نیز باید آموزش‌های مکفی با حضور متخصصان و کارشناسان فوتبالی صورت گیرد. به کارگیری روانشناس و جامعه‌شناس ورزشی در باشگاه گام بسیار موثری در همین راستا است. بعلاوه دیدگاه‌های پیشکسوتان و بزرگان فوتبال می‌تواند در دستور کار قرار گیرد. از سوی دیگر باید کادر فنی نیز به صورت مستمر توانمندی خود را بهبود بخشد و استفاده از مربیان اخلاق‌مدار و دارای بار فنی بالا یکی دیگر از اصول اساسی در توانمندسازی بازیکنان فوتبال است.

نتایج بخش کیفی همچنین نشان داد «نظارت بر برگزاری مسابقات» سومین عامل موثر بر توسعه سرمایه اجتماعی بازیکنان فوتبال است. قدیمی و همکاران (۱۴۰۲) نیز در مطالعه خود نقش نظارت بر برگزاری مسابقات در رشد سرمایه اجتماعی را مورد تصریح قرار داده‌اند. همچنین نقوی و خادم (۱۴۰۱) نیز به نقش این عامل به‌طور مشخص در ورزش فوتبال اشاره کرده‌اند. شوربختانه براساس نتایج بخش کیفی این سازه نه‌تنها با آنچه که باید باشد فاصله

زیادی دارد بلکه وضعیت فعلی این سازه از حد وسط طیف لیکرت نیز کمتر است (۲/۴۹۳) و بدترین وضعیت را در میان سازه‌های مورد بررسی دارد. از منظر نظارت بر برگزاری مسابقات، مسئولین باید در برنامه‌ریزی خود پشتیبانی لازم را از جامعه فوتبال به عمل آوردند. کاهش فشار تمرینات، برنامه‌ریزی صحیح در برگزاری مسابقات، رفع مسائل و مشکلات بازیکنان و افزایش آگاهی و حمایت هواداران فوتبالی باید در این برنامه‌ریزی مدنظر قرار گیرند. مسابقات باید با در نظر گیری مناسبات و تعطیلات رسمی کشور، تقویم مسابقات آسیایی و جهانی و همینطور شرایط ویژه جغرافیایی کشور صورت گیرد و برنامه اعلامی به صورت نظام‌مند اجرایی شود. «توانمندسازی بازیکنان» و «نظارت بر برگزاری مسابقات رسمی و لیگ برتر» است.

تحلیل گراندتئوری نشان داد «ویژگی‌های جامعه‌شناختی» بستر و شرایط زمینه‌ای را در شکل‌گیری اخلاق حرفه‌ای و اثرگذاری سرمایه اجتماعی بازیکنان فوتبال فراهم می‌آورد. برخی از این ویژگی‌های جامعه‌شناختی اشتغال، محل سکونت، تحصیلات، طبقه اجتماعی، تربیت خانوادگی و سوابق ورزشی را در برمی‌گیرد. اثرگذاری بر این متغیرهای کلان اجتماعی از دایره قدرت فدراسیون فوتبال و حتی وزارت ورزش خارج است اما شناخت درست این ویژگی‌ها می‌تواند برای برنامه‌ریزی جهت برخورد متناسب با آنها راهگشا باشد. مدیران و متولیان فوتبال باید ضمن رصد و پایش نظام‌مند ویژگی‌های گوناگون اجتماعی کشور که خاستگاه و زادگاه بازیکنان گوناگون و متعدد در فوتبال کشور است، به طبقه‌بندی بازیکنان پرداخته و برنامه روشن و بلندمدتی برای هر یک از این طبقات داشته باشند. به این ترتیب می‌توان با یک رویکرد پیشرو، رویه متناسبی را برای هر دسته از بازیکنان فوتبال در نظر گرفت و با گسترش ظرفیت‌های اجتماعی بازیکنان در هر طبقه در نهایت به بهبود اخلاق حرفه‌ای آنها کمک کرد.

مقوله محوری در مطالعه حاضر «سرمایه اجتماعی بازیکنان فوتبال» است. فوتبال یکی از ابزارهای مهمی است که باعث استحکام ساختارهای اجتماعی می‌شود؛ همچنین می‌تواند ارزش‌ها و فرهنگ را تقویت کند. هرگونه استفاده درست و بهره‌گیری مناسب از ظرفیت‌هایی که بازیکنان فوتبال دارند برای توسعه اخلاق حرفه‌ای و متقابلاً نشاط اجتماعی در این مقوله ریشه دارد. یکی از اصلی‌ترین مولفه‌های سرمایه اجتماعی، اعتماد است بنابراین ایجاد اعتماد میان اعضای تیم نخستین ماموریت در ارتقای سرمایه اجتماعی بازیکنان فوتبال محسوب می‌شود. رکن بعدی افزایش مسئولیت‌پذیری و وجدان کاری نزد بازیکنان است که مشارکت در دستیابی به اهداف تیمی را به ارمغان خواهد آورد. در این راستا باید بر رعایت هنجارها و ارزش‌های اجتماعی تاکید بسیاری شود و از رویکرد ماکیاولیستی که هدف وسیله را توجیه می‌کند، پرهیز گردد. باید احترام متقابل و احترام به اعضای تیم، کادر فنی و تیم مقابل در میان

بازیکنان نهادینه شود. به این ترتیب افزایش همکاری و همدلی میان اعضای تیم ایجاد خواهد شد و انسجام درونی تقویت می‌شود. همچنین منافع شخصی باید با احترام به منافع تیم همراه شود و در نهایت باید از تبعیض در میان بازیکنان توسط مربی و مسئولین باشگاه امتناع ورزیده شود. در این صورت می‌توان سرمایه اجتماعی بازیکنان فوتبال را بهبود و گسترش بخشید و از پیامدهای آن در سطح فردی، تیمی و اجتماعی منتفع شد.

در مدل پارادایمی حاصل از روش گراند تئوری «اخلاق حرفه‌ای» نقش راهبردی دارد. به دیگر سخن براساس نتایج تحلیل کیفی، «اخلاق حرفه‌ای» ابزاری راهبردی است که نیل به اهداف متعالی سرمایه اجتماعی ورزش فوتبال را محقق می‌سازد. این یافته همسو با نتایج مطالعات محمدزاده و همکاران (۱۳۹۹)، گرجی و همکاران (۱۴۰۲) و فهیمی و شجاع (۱۴۰۲) است. البته برخی دیگر از پژوهشگران مانند ملانوروزی (۱۴۰۰) نیز اخلاق حرفه‌ای در ورزش کشتی را مورد تأکید قرار دادند یا نادریان و همکاران بر اهمیت اخلاق در ورزش حرفه‌ای کشور تأکید نمودند. از سوی دیگر نتایج بخش کمی حاکی از آن است که اخلاق حرفه‌ای در فوتبال کشور با آنچه که باید باشد فاصله بسیار زیادی دارد و مقدار این شکاف (۱/۳۸۶) معنادار است بنابراین باید در این زمینه چاره‌اندیشی شود. بی‌اعتنایی به مسائل اخلاقی و فرار از مسئولیت‌ها و تعهدات اجتماعی، به از بین رفتن بنگاه می‌انجامد بنابراین مدیران باشگاه و متولیان فوتبال کشور باید مساله اخلاق حرفه‌ای را در دستور کار خود قرار دهند. اخلاق حرفه‌ای همه ارکان اخلاق فردی و گروهی را در برمی‌گیرد و تحت لوای اخلاق حرفه‌ای است که می‌توان به موفقیت فوتبال در آینده خوشبین بود. در این راستا مدیران باید بر مسئولیت‌پذیری، صداقت، عدالت، وفاداری، رقابت‌طلبی، احترام، همدردی و ارزش‌مداری تأکید داشته باشند. پیشنهاد می‌گردد با توجه به اثربخشی سرمایه اجتماعی در اخلاق حرفه‌ای بازیکنان فوتبال مدیران و مسئولین باشگاه‌ها از یک مدل خودارزیابی بر اساس چارچوب ابعاد ومولفه‌های سرمایه اجتماعی برای رشد و تعالی جامعه فوتبال استفاده کنند. پیشنهاد می‌گردد مدیران دست اندرکار و مسئولین باشگاه‌ها با خلق فرصت‌های مطلوب و ارتقای سطح دانش و آگاهی بازیکنان فوتبال با تشویق مستمر شرایط ادامه تحصیل در مدارج عالی‌تر را برای آنان فراهم سازند. همچنین از تجربیات و سوابق ورزشی آنان برای نشان دادن موفقیت و تبدیل نقاط ضعف به نقاط قوت برای سطوح پایه فوتبال در بخش نونهالان و نوجوانان استفاده کنند.

در اثرگذاری سرمایه اجتماعی بر اخلاق حرفه‌ای سازه‌هایی مانند «دغدغه‌های ذهنی بازیکنان» و «مشکلات و مسائل مادی» نقش مداخله‌گر دارند. اگر این عوامل نادیده انگاشته شوند هرگونه اثربخشی برنامه‌های بهبود سرمایه اجتماعی و اخلاق حرفه‌ای بازیکنان به شدت

تحت تاثیر قرار خواهد گرفت. پیشنهاد می‌گردد عواملی که منجر به تخریب بازیکنان و بازتاب آن در رسانه‌ها می‌گردد از طریق مدیران ارشد پیگیری و توسط مجری قانون جلوگیری گردد همچنین مدیران و مسئولین باشگاه‌ها نیز به تعهدات و وعده‌های خود در قبال قراردادهای و پرداخت پاداشها به موقع عمل نمایند. با توجه به ارتباط جهانی این ورزش، پست‌های در نظر گرفته برای بازیکنان توسط مربی، بر اساس شخصیت آنها و نیز شایسته سالاری، برنامه ریزی و طراحی شود. پیشنهاد می‌گردد از مولفه‌های سرمایه اجتماعی در قالب طراحی یک الگوی نوین جهت بهبود در اخلاق حرفه‌ای بازیکنان بمنظور رشد و توسعه در فوتبال استفاده و همچنین کاربرد آن در افزایش عملکرد بازیکنان برای موفقیت در فوتبال بویژه فوتبال مدرنیته (تجاری) بکار گرفته شود.

هر پژوهشی در کنار بدیع بودن و داشتن نقاط قوت، دارای برخی محدودیت‌های نیز می‌باشد. البته باید توجه داشت که محدودیت‌های پژوهش به معنای نارسایی پژوهش در مراحل تدوین، اجرا، تحلیل و تبیین نتایج نمی‌باشد. به عبارتی دیگر محدودیت‌های اعمال شده، بیانگر توانمندی پژوهش است. چرا که پژوهشگر در مرحله مقدماتی و تدوین طرح با توجه‌های علمی و منطقی مطلوب به انجام آنها همت می‌گمارد. در پژوهش حاضر هم برخی محدودیت‌ها به شرح زیر وجود داشت: در این پژوهش از روش ترکیبی استفاده شده بود که در ابتدا به منظور زمینه‌یابی در رویکرد کیفی روش گراند تئوری از ابزار مصاحبه استفاده گردد که به لحاظ شرایط موجود کرونا در جامعه، تمرینات بازیکنان و همچنین فرا رسیدن مسابقات جام جهانی منجر به طولانی شدن فرآیند زمان مصاحبه گردید. طولانی بودن سوالات مصاحبه و پرسشنامه که بر مقدار دقت پاسخ‌کنندگان بی‌تاثیر نبوده است. همچنین در این مطالعه تنها بر فوتبال مردان تاکید شده است. پژوهشگران دیگر می‌توانند بر ظرفیت‌های اجتماعی بانوان تمرکز کنند و مساله سرمایه اجتماعی و اثرات آن بر اخلاق حرفه‌ای را از دیدگاه زنان فوتبال‌بلیست مورد مطالعه قرار دهند. در نهایت در این مطالعه تنها بر ورزش فوتبال تاکید شده است و به پژوهشگران آتی پیشنهاد می‌شود با توسعه محدودده مورد مطالعه، سرمایه اجتماعی ورزشکاران را بررسی نمایند. ورزش حرفه‌ای همواره می‌تواند روحیه میهن‌پرستی، غرور، همدلی و نشاط اجتماعی را همراه داشته باشد و با توجه به ظرفیت‌های بسیار بالای کشور در عرصه ورزش می‌توان مطالعه‌ای گسترده در این حوزه را در دستور کار قرار داد.

فهرست منابع

الف) منابع فارسی

- پروین حشمت. (۱۴۰۱). بررسی اهمیت علم اخلاق در مطالعات مدیریت و سازمان. پژوهش‌های مدیریت در جهان اسلام. ۵-۲۹، (۸)۳.
- پناهی، غلام؛ کاظمی، سجاد. (۱۴۰۲). رابطه سکوت سازمانی کارکنان با سبک مدیریت و اخلاق حرفه‌ای مدیران. پژوهش‌های رهبری و مدیریت آموزشی، ۷(۲۵)، ۷۷-۱۰۰.
- جعفری، پرویش؛ آراسته، حمید؛ مومنین، رضا. (۱۴۰۲). ارائه مدلی برای ارتقای اخلاق حرفه‌ای دانشجویان باشگاه. راهبردهای آموزش علوم پزشکی، ۱۶ (۷۸)، ۱۹۰-۲۰۱.
- جیم کله‌لند، جیم. (۱۳۹۷). جامعه‌شناسی فوتبال در بافتی جهانی (ترجمه حمیدپورنگ). پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات.
- حبیبی، آرش؛ سرآبادانی، مونا. (۱۴۰۱). آموزش کاربردی SPSS. تهران: نارون.
- حمیدی‌زاده، علی. (۱۳۹۷). واکوی افول سرمایه اجتماعی در ایران. مدیریت سرمایه اجتماعی، ۱۱(۱)، ۹۱-۱۰۹.
- سعیدنیا، ندا؛ سجادی، حمید؛ گنجوی، فریده؛ منوچهری، جاسم. (۱۴۰۱). شناسایی شاخص‌های خطمشی اخلاقی و فرهنگی در ورزش ایران. مطالعات راهبردی ورزش و جوانان، انتشار آنلاین اردیبهشت ۱۴۰۱.
- سلطانی، ابراهیم؛ دولت‌آبادی، عبدالله. (۱۴۰۲). تحلیل جامعه‌شناختی آینده مطبوعات. علوم خبری، ۱۲(۴۵)، ۲۳-۳۴.
- سلیمانی، مسعود؛ سجادی، نصرالله؛ رحیمی، حسین؛ حمیدی، مهرداد. (۱۴۰۱). تاثیر شبکه‌های اجتماعی، سرمایه اجتماعی و سرمایه فکری بر مدیریت دانش در وزارت ورزش و جوانان. مطالعات راهبردی ورزش و جوانان، انتشار آنلاین اردیبهشت ۱۴۰۱.
- شیروانی، طهماسب؛ اسدی، روح اله. (۱۴۰۱). تدوین مدل توانمندسازی کارکنان بر اساس سرمایه اجتماعی و اخلاق حرفه‌ای در ادارات ورزش و جوانان استان چهارمحال و بختیاری. مطالعات راهبردی ورزش و جوانان، انتشار آنلاین اردیبهشت ۱۴۰۱.
- صابری، علی؛ باقری، قدرت؛ بی‌غرش، محمد. (۱۳۹۸). بررسی وضعیت سرمایه‌روان‌شناختی بازیکنان فوتبال و رابطه علی آن با رهبری معنوی و نقش میانجی سرمایه اجتماعی. مطالعات روان‌شناسی ورزشی، ۱۰ (۱۷)، ۱۴۱-۱۶۰.
- عبادی، حامد؛ صادقی، سعید؛ صابونچی، رضا. (۱۴۰۱). تاثیر اخلاق حرفه‌ای و مسئولیت اجتماعی بر رضایتمندی ورزشکاران باشگاه‌های ورزشی ایران از طریق متغیرهای میانجی تعهد حرفه‌ای و تعدیلگر سابقه ورزشی. مطالعات راهبردی ورزش و جوانان، انتشار آنلاین آبان ۱۴۰۱.
- علی‌آبادی، محمد؛ باقری، هادی. (۱۴۰۱). تاثیر هم‌آفرینی ارزش بر هم‌هویتی هواداران با نقش میانجی سرمایه اجتماعی: مطالعه اجتماعات آنلاین باشگاه‌های فوتبال. مدیریت سرمایه اجتماعی، ۹(۴)، ۵۶۹-۵۸۹.
- فرامرزی، احد. (۱۴۰۱). اخلاق حرفه‌ای. انتشارات مجنون.
- فهیمی، فاطمه؛ شجیع، رضا. (۱۴۰۲). ارائه الگوی تصمیم‌گیری اخلاقی داوران فوتبال و فوتسال ایران. نوآوری در مدیریت ورزشی، ۲(۲)، ۱۶۹-۱۷۹.
- قانع، مهسا؛ رحمانی، علی؛ عباسی، اصغر. (۱۴۰۲). تحلیل جامعه‌شناختی رابطه سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی در شهر کرمانشاه. برنامه‌ریزی توسعه شهری و منطقه‌ای، ۸(۲۵)، ۱۹۵-۲۳۵.
- قدیمی، بهرام؛ باقری، مجتبی. (۱۳۹۶). بررسی اثرات فرهنگی اجتماعی توسعه ورزش در ایران با تأکید بر ورزش فوتبال. مطالعات توسعه اجتماعی ایران، ۹(۲)، ۱۰۳-۱۱۶.
- قدیمی، بهرام؛ بحیرایی، راحله؛ امیری، مسعود؛ باصری، علی؛ مظاهری، مهدی. (۱۴۰۲). نشان دادن مدل جامعه‌شناختی سرمایه اجتماعی میان نخبگان ورزشی در تعامل با بستر اجتماعی. مطالعات راهبردی ورزش و جوانان، ۲۲(۵۹)، ۱۵۴-۱۳۹.

قدیمی، بهرام؛ قربانی، سحر؛ خاکی، اکبر؛ محسنی، علی؛ علیپور، زهرا. (۱۴۰۱). تحلیل جامعه شناختی حرفه‌ای شدن و تغییرات سبک زندگی فوتبالیست‌های حرفه‌ای. تغییرات اجتماعی-فرهنگی، ۱۹(۳)، ۷-۲۴.

کبیری، زهرا؛ صابونچی، رضا؛ آقایی، نجف. (۱۳۹۹). تعیین نقش میانجی سرمایه اجتماعی در تأثیر علی اخلاق حرفه‌ای مدیران بر هوادارن باشگاه‌های فوتبال. پژوهش‌های کاربردی مدیریت ورزشی، ۸(۳۲)، ۱۱۳-۱۲۴.

کشاوری، لقمان؛ فراهانی، ابوالفضل؛ اصغری، زهرا. (۱۴۰۰). تدوین مدل ارتباطی خودکارآمدی شغلی و سرمایه اجتماعی در وزارت ورزش و جوانان ایران. مطالعات مدیریت ورزشی، ۱۳(۶۸)، ۳۳۵-۳۵۴.

گرچی، رضا؛ سلیمی، مهدی؛ نظری، رسول. (۱۴۰۲). مدل نهادینه سازی جو اخلاقی در فوتبال حرفه‌ای ایران با رویکرد داده بنیاد. مطالعات راهبردی ورزش و جوانان، ۲۲(۵۹)، ۲۳۹-۲۵۸.

محمدزاده، بونس؛ نجف‌زاده، محمد؛ برقی، جعفر؛ جنانی، حمید. (۱۳۹۹). مطالعه عوامل مؤثر بر بهبود اخلاق ورزشکاران فوتبال حرفه‌ای ایران. مطالعات روان‌شناسی ورزشی، ۹(۳۴)، ۴۵-۶۰.

محمدی، فردین. (۱۳۹۸). تحلیل جامعه شناختی ساختارهای اجتماعی میدان آموزش؛ مورد مطالعه، میدان آموزش ایران. مطالعات میان رشته‌ای در علوم انسانی، ۱۱(۲) (پیاپی ۴۲)، ۳۱-۶۳.

مرادی، غلام؛ محمدی، مرتضی. (۱۴۰۲). نقش سرمایه فرهنگی و اخلاق حرفه‌ای مربیان ورزشی فراجا بر اشتیاق شغلی با نقش میانجی سرمایه اجتماعی. مطالعات فرهنگی پلیس، ۱۰(۳۶)، ۴۷-۵۶.

مقیمیان، ریحانه؛ انصاری، صدیقه. (۱۴۰۱). بررسی اجمالی بر ورزش و اخلاق ورزشی از دیدگاه قرآن و برخی روایات. تربیت بدنی و علوم ورزشی، ۱۱(۴)، ۱۱-۲۱.

نقوی، محبوبه؛ خادم، امیررضا. (۱۴۰۱). بررسی نقش سرمایه اجتماعی بر شکل دهی رفتارهای مطلوب تماشاگران فوتبال با تأکید بر حضور زنان در استادیوم‌های ورزشی. مطالعات راهبردی ورزش و جوانان، ۲۱(۵۵)، ۲۱۱-۲۳۶.

نادریان، مسعود؛ اسماعیل‌زاده، روحی؛ مطلبی، لنا؛ قاسمی، آتوسا. (۱۴۰۱). طراحی مدل ساختاری تفسیری مهمترین راهکارهای توسعه سواد رسانه‌ای ورزشکاران حرفه‌ای به منظور بهبود اخلاق حرفه‌ای. مطالعات راهبردی ورزش و جوانان، انتشار آنلاین مهر ۱۴۰۱.

ب) منابع لاتین

- Bourdieu, P. (1986). The Forms of Capital. In J. Richardson, Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education. New York: Greenwood.
- Cleland, J., & Giulianotti, R. (2023). A Sociological Analysis of United Kingdom Football Fans: Historical Debates and Contemporary Issues. In Football Fandom in Europe and Latin America: Culture, Politics, and Violence in the 21st Century (pp. 37-57). Cham: Springer International Publishing.
- Cohen, J. E. (2013). Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Coleman, J. S. (1988). Social Capital in the Creation of Human Capital. American Journal of Sociology, 94, S95-S120.
- Decker, D. M., Wolfe, J. L., & Belcher, C. K. (2022). A 30-year systematic review of professional ethics and teacher preparation. The Journal of Special Education, 55(4), 201-212.
- Fenton, A., Keegan, B. J., & Parry, K. D. (2023). Understanding sporting social media brand communities, place and social capital: A netnography of football fans. Communication & Sport, 11(2), 313-333.
- Forsell, T., Tower, J., & Polman, R. (2022). Development of a scale to measure social Capital in Recreation and Sport Clubs. Leisure Sciences, 42(1), 106-122.

Ghane, M., Rahmani Firuzjah, A., & Abbasi Asfajir, A. A. (2023). Sociological Analysis of the Relationship between Social Capital and Quality of Life in Kermanshah. *Quarterly Journals of Urban and Regional Development Planning*, 8(25), 195-235.

Glantz, L., Baugh, C. M., & Mello, M. M. (2023). Decisions about College Football during Covid-19: An Ethical Analysis. *Journal of Law, Medicine & Ethics*, 51(1), 104-118.

Glaser, B. G., Strauss, A. L., & Strutzel, E. (2017). The discovery of grounded theory; strategies for qualitative research. *Nursing research*, 17(4), 364.

Guba, E. G., & Lincoln, Y. S. (1982). Epistemological and methodological bases of naturalistic inquiry. *ECTJ*, 30(4), 233-252.

Hair Jr, J. F., Hult, G. T. M., Ringle, C. M., & Sarstedt, M. (2021). *A primer on partial least squares structural equation modeling (PLS-SEM)*. Sage publications.

Holsti, O. R. (1969). *Content analysis for the social sciences and humanities*, Reading, MA: Addison-Wesley.

Jammaers, E. (2023). Theorizing discursive resistance to organizational ethics of care through a multi-stakeholder perspective on disability inclusion practices. *Journal of Business Ethics*, 183(2), 333-345.

Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic Inquiry*. Beverly Hills, CA: Sage Publications, Inc.

Loury, G. C. (1976). A dynamic theory of racial income differences (No. 225). Discussion paper.

McLean, R., Fenton, A., Procter, C., & Quan-Haase, A. (2023). Social media, s-commerce and social capital: a netnography of football fans and organisations. *International Journal of Technology Transfer and Commercialisation*, 20(1), 63-86.

Milanovic, L., Randelović, N., Živković, D., & Savić, Z. (2021). Ethics and sports, ethics in sports, sports ethics: Aspects of consideration of different authors. *Fizičko vaspitanje i sport kroz vekove*, 8(2), 16-32.

Miller, E., Cross, L., & Lopez, M. (2010). Sampling in qualitative research. *FBB research group*, 19(3), 249-261.

Oberoi, R., Halsall, J. P., & Snowden, M. (2022). Social capital, social innovation and social enterprise: The virtuous circle. *Emerald Publishing Limited*, 44(3), 29-43.

Piatkowska, M., Pashaie, S., Hoseini, M. D., Dostimehr, A., & Jahanbakhsh, I. (2022). Sociological Analysis of Branding of Professional Football League Players. *Physical Culture and Sport. Studies and Research*, 96(1), 1-11.

Possamai, A., Possamai-Inesedy, A., Corpuz, G., & Greenaway, E. (2024). Got sick of surveys or lack of social capital? An investigation on the effects of the lockdown on institutional surveying. *The Australian Educational Researcher*, 51(1), 21-39.

Roberts, W., Whigham, S., Culvin, A., & Parnell, D. (Eds.). (2023). *Critical Issues in Football: A Sociological Analysis of the Beautiful Game*. Taylor & Francis.

Slijper, T., Urquhart, J., Poortvliet, P. M., Soriano, B., & Meuwissen, M. P. (2022). Exploring how social capital and learning are related to the resilience of Dutch arable farmers. *Agricultural Systems*, 198, 373-385.

Strauss, A., & Corbin, J. M. (1997). *Grounded theory in practice*. Sage.

Toyon, M. A. S. (2022). The three'R's of social capital: A retrospective. *FWU Journal of Social Sciences*, 16(4), 1-15.

Zhu, Y. Y., Gano, G., & Guo, M. Y. (2021). Influence of differential leadership on teachers' professional ethics: An empirical study from Chinese universities. *Asia Pacific Education Review*, 22, 549-564.